

Asia: VN/15822/2025

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi hallinnon yhteisistä sähköisen asioinnin tukipalveluista annetun lain muuttamisesta (yksityiset digipostipalvelut)

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Saamelaiskäräjät tuo lausunnossaan erityisesti huomioita kielellisten oikeuksien toteutumisen näkökulmasta. Esityksessä ehdotetaan muutoksia hallinnon yhteisistä sähköisen asioinnin tukipalveluista annettuun lakiin, jotta viranomaisten Suomi.fi-viestien kautta lähettämät viestit voidaan jatkossa välittää myös yksityisiin digipostipalveluihin. Näin ollen henkilöasiakas voi itse päättää, haluaako hän vastaanottaa viranomaispostia Suomi.fi-viestien ohella tai sijasta jossakin muussa, Digi- ja väestötietoviraston hyväksymässä digipostipalvelussa. Saamelaiskäräjät ei periaatteellisesti näe estettä edistää digipostipalveluita myös yksityisille palveluntuottajille, mutta toteutuksesta kuitenkin nousee huoli, miten saamelaisten kielelliset oikeudet tullaan huolehtimaan yksityisissä digipostipalveluissa. Nykytietojen mukaan jo suoraan saamen kielilain soveltamisalaan kuuluvat viranomaisten saamenkielisissä palveluissa on haasteita, eikä Saamelaiskäräjät näe lakimuutosesityksen tuovan mitään lisäkannustimia yksityisille palveluntuottajille sen paremmin tuottaa saamenkielisiä palveluita.

Hallituksen esityksessä mukaan viestien lähettäjänä toimiva viranomainen vastaa siitä, että viesti on laadittu asiakkaan kielellisten oikeuksien mukaisesti. Jos asiakkaalla on oikeus saada päätös tai tiedoksianto saameksi, tämä velvoite ei poistu, vaikka viesti välitettäisiin yksityiseen digipostipalveluun. Suomi.fi-viestit toimii integraatioalustana, joka tukee kielellisiä valintoja. Yksityisiä digipostipalveluja tarjoavien yritysten on noudatettava sovittuja kriteerejä viestien välittämisessä, jotta viranomaistoimintaa koskeva saamen kielilaki toteutuu käytännössä

Saamelaiskäräjät on korostanut, että digitaaliset palvelut voivat parhaimmillaan parantaa kielellisten oikeuksien toteutumista, kun saamenkielinen asiointi ei ole sidottu tiettyyn fyysiseen paikkaan tai virkailijaan. Kuitenkin on muistettava, että saamenkielisiä digitaalisia palveluita, ja tällä tarkoittaen nimenomaan saamenkielisiä asiointikanavia on kehitetty vähän. Esityksessä ei käy selvästi ilmi, miten saamelaisten kielellisten oikeus turvataan yksityisissä digipostipalveluissa. Asia liittyy aikaisemmin lausunnolla olleeseen hallituksen esitykseen eduskunnalle sähköisen tiedoksiannon ensisijaisuutta

viranomaistoiminnassa koskevaksi lainsäädännöksi (HE 124/2025 vp). Asian käsittelyn yhteydessä perustuslakivaliokunta kiinnitti huomioita lakiesityksen epäselvään ilmaismuotoon koskien saamenkielisen käyttöliittymän kehittämistä (PeVL 59/2025 vp, kohdat 22–23).

Perustuslakivaliokunta huomauttaa, ettei esityksestä (HE 124/2025 vp) ei ilmene, milloin saamenkielinen käyttöliittymä ja postilaatikko tulee käyttöön ja millä saamen kielillä. Kuvattu on perustuslakivaliokunnan mukaan merkityksellistä perustuslain 17 §:n 3 momentin kannalta. Perustuslain 17 §:n 3 momentin mukaan saamelaisilla alkuperäiskansana on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Saamelaisten oikeudesta käyttää saamen kieltä viranomaisessa säädetään lailla. Saamenkielisten henkilöiden viranomaisasiointi saamen kielillä on mahdollista edelleen muussa kuin Suomi.fi-asioinnissa. Perustuslakivaliokunnan mielestä valtiosääntöisesti asianmukaisempaa olisi, että Suomi.fi-viestit -sovelluksen ja verkkopalvelun käyttöliittymä ja postilaatikko tulisivat käyttöön myös saamen kielillä samanaikaisesti esityksen hyväksymisen kanssa.

Saamelaiskäräjät haluaa myös tuoda huomionsa koskien julkisen hallintotehtävän siirtämisestä yksityiselle. Perustuslain 124 §:n mukaan, Julkinen hallintotehtävä voidaan antaa muulle kuin viranomaiselle vain lailla tai lain nojalla, jos se on tarpeen tehtävän tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi eikä vaaranna perusoikeuksia, oikeusturvaa tai muita hyvän hallinnon vaatimuksia.

Saamelaiskäräjien käsityksen mukaan edellä viitattujen oikeusturvan, hyvän hallinnon ja perusoikeuksien toteutumisen turvaamisen näkökulmasta sääntely, jolla julkinen hallintotehtävä delegoidaan yksityisen palvelun tuottajan hoidettavaksi, on oltava täsmällistä ja sisällettävä delegoitavan palvelun sisältö ja siihen liittyvät velvoitteet täsmällisesti ja tarkkarajaisesti. Nyt ehdotettua hallituksen esitystä olisi näiden tavoitteiden toteuttamiseksi syytä täydentää ainakin 81 §:n osalta siten, että pykälässä määriteltäisiin tarkemmin palvelun sisältöön liittyviä välttämättömiä edellytyksiä. Saamelaiskäräjien näkemyksen mukaan välttämätöntä olisi vähintään mainita saamen kielilain velvoitteiden noudattaminen mukaan lukien palvelun tuottaminen kaikilla kolmella Suomessa käytetyllä saamen kielellä.

Tähän liittyen on huomattava, että luonnoksessa hallituksen esitykseksi, jossa käsitellään yksityisiä digipostipalveluita, esiintyy sama epäselvyys saamelaisten kielellisten oikeuksien suhteen kuin lakiesityksessä sähköisen tiedoksiannon ensisijaisuudesta viranomaistoiminnassa.

Perustuslakivaliokunta on jo kiinnittänyt tähän asiaan huomiota. Yksityisiä digipostipalveluita koskevassa lakiesityksessä ei ole suoraan sisällytetty edes viittaussäädöstä saamen kielilakiin, vaan todetaan että asiassa sovelletaan hallinnon yleislakeja ilman että siitä tarvitsee säätää erikseen. Koska aikaisemminkin on esiintynyt epäselvyyttä, tuleeko suomi.fi – viestien käyttöliittymä olla saamen kielillä, on todennäköistä että sama epäselvyysongelma siirtyy palvelua siirrettäessä yksityiselle palveluntuottajalla, jos saamen kielilain noudattamisen velvoitteesta ei ole selkeästi säädetty laissa tai vähintään yksityiskohtaisesti avattu velvoitteen sisältöä lain perusteluissa. Yksityiset toimijat harjoittavat toimintaansa taloudellista hyötyä saadakseen, eikä ole todennäköistä, että yksityinen taho tulisi epäselvässä tilanteessa toteuttamaan laajempia palveluita kuin sen tätä koskevan sopimuksen perustella olisi välttämätöntä. Tässä yhteydessä on syytä lisäksi kiinnittää huomiota siihen, että nykyiselläänkään esimerkiksi suomi.fi -palvelu ei ole vielä käytettävissä saamen

kielillä, vaikka esimerkiksi nyt käsiteltävänä olevan hallituksen esityksen perusteluissakin todetaan, että toimintaan soveltuvat ns. hallinnon yleislait, mukaan lukien saamen kielilaki.

Saamelaiskäräjät esittää, että velvoite viesti-palvelun tarjoamisesta saamen kielillä tulee lisätä joko sopimusta käsittelevään 8 i § kohtaan tai vähintään sen yksityiskohtaisiin perusteluihin.

Esityksen perusteluna on yksilöiden valinnanvapauden lisääminen. Saamelaiskäräjät kuitenkin huomauttaa, että jos ainoastaan DVV:n järjestämässä suomi.fi-viestin käyttöliittymä on saamen kielillä, eikä yksityisissä digipostipalveluissa saamen kieliä pystytä huomioimaan, niin silloin valinnanvapaus ei toteudu saamelaisväestön osalta tosiasiallisesti. Tulee myös varmistaa, että yksityisillä digipostipalveluilla on tekniset valmiudet käsitellä mm. saamen kielten erikoismerkkejä.

Aikio Kirste
Saamelaiskäräjät